

Dobré vodítko pro pochopení situace představuje zpevněná komunikace vedoucí k navigačnímu bodu. Ta totiž přibližně v západovýchodní ose prolomuje nadvakrát vnější *val a kopíruje vnitřní linii opevnění.

Hradiště se pravděpodobně členilo na *akropoli a *přehradí. Akropole leží v jižní části areálu, v okolí výrazného skalního útvaru situovaného nad řekou. Návštěvník se zde nesmí nechat zmást velmi rozdílným dochováním vnitřního opevnění. To je ve východní linii zcela zničeno novověkým lomem (1); ve střední partii (2), která z jihu kopíruje průběh současné cesty, výška reliktů sice dosahuje bezmála 2 m nad okolním terénem, místy je ale opevnění zcela rozvezeno kvůli někdejší archeologickým sondám, a jinde je dokonce přerušeno zahloubenými těžebními objekty. Přesto je situace v terénu po několika minutách pozorování stále viditelná a srozumitelná. Mnohem lépe je možno identifikovat západní linii opevnění (3), která si uchovala charakter liniového vyvýšeného útvaru a bez výrazných narušení se dochovala v délce necelých 200 m.

Viditelnost vnější linie opevnění (4) do značné míry závisí na vegetační sezóně, neboť pozůstatky této hradby zdaleka nedosahují tak výrazné výšky jako na jiných lokalitách (např. →Praha-Vinoř, →Praha-Královice či →Tasnovice). Průměrně 0,5 m vysoký relikt opevnění tak může být zcela překryt travnatým a křovinatým porostem. Nejlépe je možno rozpoznat vnější val severně od navigačního bodu, a poté lze již sledovat jeho průběh dále až k oběma místům, kde jej přerušila příjezdová cesta.

Pozornost zasluhuje i výrazná kruhová sníženina (5) s půlkruhovým výběžkem v jihovýchodní části vnitřního opevněného areálu, nedaleko od hrany zprudka spadající k Ohři. Snad představuje pozůstatek drobné sakrální stavby, která se podle skici lokality z 19. století měla v tomto prostoru nacházet; její spojení s raně středověkou sídelní fází je však pouze hypotetické. Žulové temeno akropole (6) skýtá nádherný výhled do okolní krajiny. [jh]

Literatura: Knor 1951; Prošek 1951; Čtverák a kol. 2003; Kos 2013.

Navigační bod: N 50°12'42.61", E 12°48'27.54" (severozápadní část hradiště).

Přístup: Parkovat lze přímo v areálu hradiště ve Slovanské ulici.

Rizika: Lokalitu je lepší navštívit kvůli viditelnosti reliktů v době nižší vegetační aktivity. Prudký skalní sráz v jižní části areálu vyžaduje bedlivý dozor nad dětmi, příp. venčenými zvířaty.

Okolí: [1] Loket (SO), hrad: N 50°11'13.50", E 12°45'14.87" (4,7 km).

[2] Třidomí (SO), ruiny kostela sv. Mikuláše: N 50°08'49.31", E 12°43'47.46" (9,1 km).

[3] Třidomí (SO), hora a rozhledna Krudum: N 50°08'15.16", E 12°43'45.49" (10,0 km).

[4] →Čistá u Rovné (SO), důl Jeroným a zaniklé město Lauterbach (14,0 km).

[5] Bečov nad Teplou (KV), hrad Bečov: N 50°05'10.59", E 12°50'21.60" (14,1 km).



← Relativně dobře dochovaná jihozápadní partie valu. Foto Z. Kačerová, 2014.



TETÍN U BEROUNA, okr. Beroun, Středočeský kraj

Jeskyňě Koda

Pravěk až novověk



Význam: Jedna z nejlépe přístupných jeskyní Českého krasu, ze které pochází velké množství archeologických nálezů.

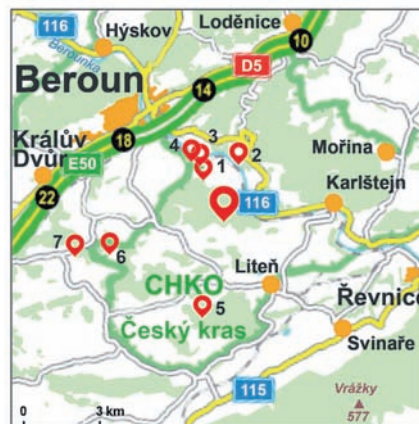
Historie: Skalní prostory, ať už jeskyně, převisy nebo propasti, bývaly člověkem osidlovány od paleolitu až po novověk. Byly využívány k dlouhodobějšímu sídlení i jako krátkodobá nouzová obydlí. Jeskyně, propasti i skalní podzemí mohly také sloužit k pohřbívání a při kultovních obřadech (v Českém krasu dokládají podobné aktivity např. nálezy lidských kostí z různých období ve skalní svatyni na vrchu Bacín nebo v Hájkově jeskyni u Srbska).

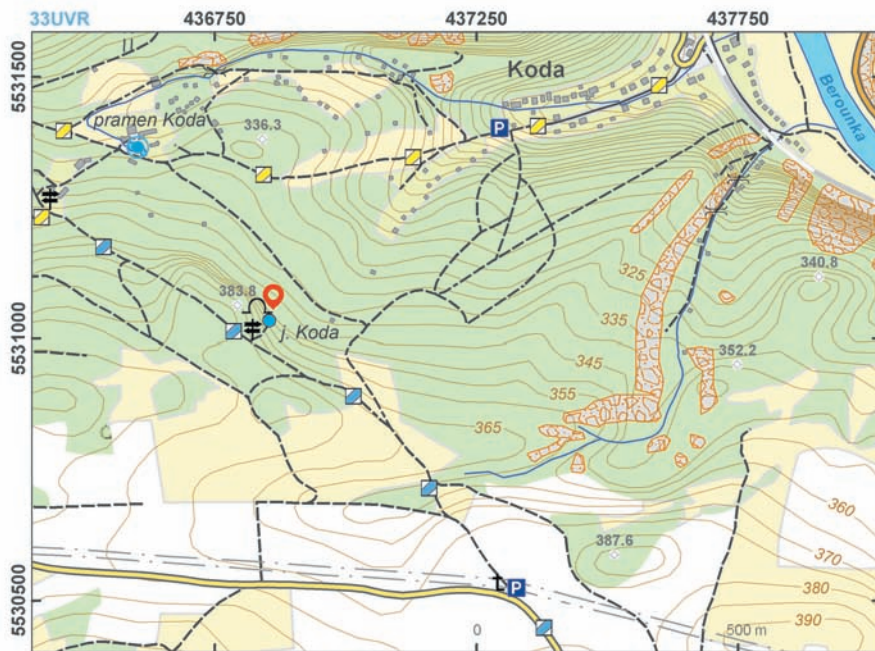
Využití skalních prostor bylo obvyklé především v období mladého a pozdního paleolitu a mezolitu; ani s příchodem zemědělství však zájem o jeskyně nijak neklesl. Je třeba si

ale uvědomit, že množství archeologických dokladů ze zemědělského pravěku může být výrazně ovlivněno nástupem keramiky – od tohoto období bylo totiž mnohem pravděpodobnější, že se stopy po osídlení dochovají a bude možné je identifikovat. Jeskyně byly užívány i v následujících obdobích, i když jejich obliba kolísala. Větší zájem o tyto prostory se projevil opět v mladší době bronzové, z níž evidujeme velké množství nálezů. Další vlna intenzivního využívání nastala až v raném středověku a pokračovala i ve vrcholném středověku a v novověku. Nálezy z posledních dvou jmenovaných období jsou známy z téměř každé jeskyně v Českém krasu. Do jeskyní se většinou lidé uchýlovali v období válek a nepokojů, často sloužily jako nouzová obydlí, k uschování majetku a cenností nebo k ustájení dobytka. Dodnes jsou některé z nich

↑ Vchod do jeskyňě Koda a plošina před ní. Foto Z. Kačerová, 2013.

□ Plán lokality M. Langová.





využívány třeba jako skladiště nebo sklepy.

Jeskyňe v Českém krasu vznikaly v zaplavených prostorách pod hladinou spodní vody, ale vzhledem ke geologické rozmanitosti této oblasti zde nebyly vhodné podmínky ke vzniku větších krasových soustav. V Českém krasu se nachází přes 600 jeskyní a z více než 70 z nich pocházejí archeologické nálezy. První objevil již v r. 1879 J. Richlý v jeskyni Turské maštale u Tetína. Nejintenzivněji pak byly jeskyňe Českého krasu zkoumány ve 20. letech 20. století.

Jeskyňe Koda (dříve také Capuš, Capouch, Kodská jeskyňe nebo Jeskyňe nad Kodou) je jednou z nejnavštěvovanějších jeskyní Českého krasu, hned po Koněpruských jeskyních. *Archeologický výzkum Kody začal počátkem 20. let J. Axamit

a během následujících dvaceti let se zde vystřídala řada předních českých archeologů – J. A. Jíra, J. Petrbok, F. Prošek nebo J. *Böhm. Nejstarší osídlení jeskyňe spadá do středního a mladého paleolitu; nejvíce nálezů z Kody pochází z neolitu a eneolitu, konkrétně z kultury s lineární keramikou a z jordanovské kultury (srov. *archeologická kultura). Těmto obdobím patří nejen zde nalezená ohniště, tisíce keramických zlomků, kamenné a kostěné nástroje, ale i *kulturní vrstva, která dokládá dlouhodobé nebo opakované osídlení. Další využití jeskyňe je doloženo pro dobu bronzovou, laténskou a středověk. Nálezy byly rozloženy v prostoru celé jeskyňe, ale největší koncentrace *artefaktů se nacházela v její vstupní části.

Ve vnitřním prostoru jeskyňe bylo nalezeno i několik keramických

nádob, jejichž styl je pro český pravěk neobvyklý. Nejblíží analogie k nim je možné najít až na jižním okraji Alp v okolí jezera Lago di Ledro, kde je podobná keramika *datována na přelom starší a střední doby bronzové. Pokud popustíme uzdu fantazii, můžeme si zde nad údolím Berounky, kudy jistě vedla už tehdy komunikace z české kotliny na jihozápad, představit dočasný příbytek výpravy cizích obchodníků.

Dnes už bohužel nelze velkou část nálezů a dokumentace z výzkumů Kody dohledat, a tak jsou mnohá starší zjištění neověřitelná. Není ani vyloučeno, že nálezy, které jsou v muzeích evidovány pod názvem Koda, pocházejí ve skutečnosti z několika různých lokalit.

Popis: Jeskyňe Koda leží na pravém břehu Berounky v horní části Kodské rokle. Je to nečleněná tunelovitá chodba o délce 17 m a šířce 5 m; vchod do ní je orientován na severovýchod. Kromě malých plošinky před vstupem, která patrně vznikla zřícením přední části jeskyňe, se všude kolem nachází poměrně strmý svah a nebyť stromů, byl by z ní pěkný rozhled do kraje. Jeskyňe tak představuje jak svými rozměry, tak umístěním jedno z nejpříhodnějších míst k osídlení v Českém krasu.

Uvnitř jeskyňe jsou na stěnách velmi zdařilé (moderní) napodobeniny paleolitických maleb z jeskyní ve Francii a Španělsku; ze střední Evropy ovšem tento druh pravěkého umění vůbec neznáme.

V okolí je možné navštívit několik dalších jeskyní, ze kterých pocházejí archeologické nálezy. Jsou to např. jeskyňe Martina, Koněpruské jeskyňe nebo mnohé další. Kromě

Koněpruských jeskyní neleží však žádná z nich na značené cestě a přístup do nich je často dosti obtížný. [ml]

Literatura: Fridrich – Sklenář 1976; Venc 1978; Sklenář – Matoušek 1994; Matoušek a kol. 2005; Peša 2006.

Navigační bod: N 49°55'42.50", E 14°07'12.66" (u jeskyně Koda).

Přístup: Z doporučeného místa parkování na silnici z Korna do Tobolky po modré turistické značce směrem na Tetín k rozcestníku „Kodská jeskyně“. Parkovat lze též na západním okraji osady Koda, odkud vede cesta na lokalitu po žluté turistické značce k prameni Koda a odtud doleva po lesní cestě, která se připojuje na modrou turistickou značku směrem na jihovýchod k jeskyni.

Rizika: Při sněhu a náledí může být přístupová pěšina k jeskyni jen obtížně schůdná.

Okolí: [1] Tetín u Berouna (BE), jeskyně Martina: N 49°56'32.43", E 14°06'34.17" (1,7 km).

[2] Hostim u Berouna (BE), hradiště Kozel: N 49°57'04.13", E 14°07'38.42" (2,4 km).

[3] Tetín u Berouna (BE), hrad Tetín: N 49°57'00.70", E 14°06'23.70" (2,5 km).

[4] Tetín u Berouna (BE), raně středověké hradiště Tetín: N 49°56'56.95", E 14°06'09.78" (2,6 km).

[5] Vinařice u Suchomast (BE), kulturní areál doby halštatské na vrchu Bacín: N 49°53'48.01", E 14°06'11.63" (3,9 km).

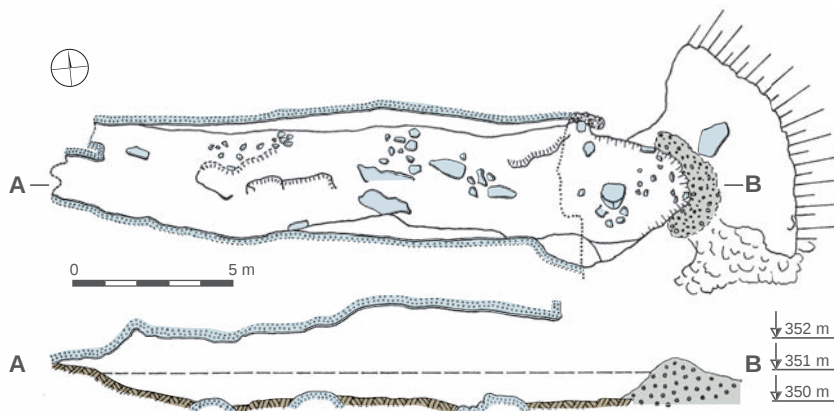


[6] Koněprusy (BE), Koněpruské jeskyně: N 49°54'57.59", E 14°04'06.13" (4,1 km).

[7] →Tmaň (BE), pravěké hradiště Kotýz a jeskyně s paleolitickým osídlením (5,5 km).

↑ Fotografie jeskyně v době výzkumu J. Böhma v r. 1924. Archiv ARÚP, FT-807.

↓ Podélný a příčný profil jeskyně Koda. Podle Fridrich – Sklenář 1976.



Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.